

نَبُوْلُ كَيْسِيَا لِيُوْزِيْقِيَا
اِسْتِيَا نَبُوْلُ

سنة لك آيونہ سی
۱۰۰ غروش

۱۰ غرو و شدرد
پوسته اجرتی

نسخه می
۱۰ غروش
۵۵۵۵۵
پسته اجر تی
۴۰ پازهدر

شکر امانتی محمد و عیسیٰ

شهرامانی طرفند آبد به نشر اولفوز

احصائی، قسّم

ایستاتستیک مباحثی

— باش طرفی ۳۶ نخی صایده در —

بونی دیه نلرک کندی اعتقادلری و باشقه لر بنک ده عینی فکره اشتراک لری تخیللاری موجبجه بر مملکتک اراضیسی افهام ایدن شوقادار بیک کیلومتر و مربعی عددیه نفوس و سکنه سینی و برده وارداتی بیانجه او دولتی طائیس اولورز صایورلردی .

بودن دولایسی محاسبلرک اصول واستخراجاتی بونلره صاحبه و فنا کورونیوردی . بونلرک زعمیجه ایستاتستیک ، حیادن محروم و کندیته مخصوص سیاسی بوزولش حالده بر قید منزله سینه ایندیریشدی .

سیاسی محاسبلرک مراجعت ایتدکاری ارقام معلوماتی واقعا هر شیئی تصور ایتیوردی ، بونلره قیافت و بر مک ایچون دوعرو و تمامیه صحیح اولقی صفت و کیفیتی الزمدی ؛ و برده بر مملکتک اجتماعی منظره سینی تصور موفقیتینی ادعا ایچون الله کی ادله لک عددی یک آز ایدی . فقط ایستاتستیک ولود بر یولده کیمه سی ایچون ویران اوله کاری دوشورمک و چیکه مکده ده بویوک بر انصافسزاق واردی . فضله اولارق ، « غوتسکن » مسلکینک (آقادمیک) یعنی علمی انجمن طرز تعلیمده قازاندینی و قیصقاندینی موقعی ده ایگرونی و ساسخه بر شیدی . ایستاتستیک مقصد و غایه سی حقیقده یا ککش بر فکر بسلیوردی ، مقصد و وصول وسائلینی ده طایفه میوردی . « آشنوال » مذهبی جوغرافیادن ، تاریخدن ، علم اقتصاددن ، و اصل ایستاتستیک واسطه سیله اخلاق و روحی اساسلری کورمک فکریدن مرکب غریب بر خلیطه یاییوردی . علم فکر و ذهنیتی انکشاف ایتدکجه بو نسبتسز وری برینه اویماز عنصرلری داغیمعه واصل

اوزدرینده چالیشدینی و میدانه قویدینی ماده لرو بونلرک نتایجینی عرض ایتدیک شکللرده تعقیب ایلدیک مقصد اعتباریه « احصاء » مفهومینک ایکی جریان حاصل ایتدیکنی کچکی بحثمزد کورمشدک . بر طرفدن « قوترینگ - آشنوال - شلوزر » ، « غوتسکن » مذهبری ، زمانینک حادثاتی استهداف صورتیه ، دولتک مهم مسائلیه تطبیق ایلدیک توصیفی علمی شدله التزام ایدیور ؛ دیگر طرفدن ده سیاسی حسابچیلر یاخود سیاسی ریاضیونک بو معلومات و اشایی رقلر و حسابلره مراجعت ایتدیردک رقیبلرینک تصادفی عدد ایتدکاری رقم و مقدارلرک یکدیگرینه یاقینلاشماسیدن نتیجه لر استحصالی آریور .

بو ایکی مذهب یاخود مکتب عینی زمانلرده موازی اولارق انکشاف ایتدیلر ، فقط آزالرینده کی رقابتک ظهوری بالضروره کچیکه جگدی .

فی الواقع ، ایکی مذهب آراسینده بر طوقوشمه نک منی ممکن ده کلدی . بالخاصه « آشنوال » صادق اولانلر بو مصادمه نفسانیت واستهزاده قانیدیلر . برمدتک صو کرا خضم درجه سینه چقان ، تسکینی غیرقابل ، رقیبلرینی ایستاتیق امنیتسز و دلیلسز مغاق بریغین حالینه کتیرمش اولقله ایتام ایدیورلردی . خصملرینه حتی « رقم فایقاتوری ، رقم اسیرلری » عنوانی و یردیلر ۱۹ نخی قرنک ابتدالرنده و بو مجادلات آلمانیا ده شدتاندی . « غوتسکن » پارسیسی التزام ایدن مطبوعات مناقشه جیلری « آنجق سیاسی حسابچیلرک خطاسی نتیجه سیده ایستاتستیک معاسز و مناسبسز بر ایش حالیه کلدی » دییورلردی .

« احصائیات جمعیت علم تشریحیدر ، بونک مقصدی مختلف ملزک احوال مادی و معنوی لرینده اوغراقلی تحولاتی مطالعه ایله اونلرک اسباب حصولیه نقوذ یولی آراقمده . »

بونعریفک مقایسه فکریله علل و اسباب تحریسی ده احتوا ایلدیکنه دقت ایلدیلدر . بوحالده بونک برنجیدی « بوشیغ » طرفدن تطبیق ایلدیلی ایسه ایکنجیسی اولان و « آشنول » مذهبجه مجهول بولونان ، علل و اسباب تحریسی ده ، تثبیت ایستدیک و قایعک ایضاحی صورتیه تاریخی علملره بیراقلمشدر .

« کتله » بونک پشداری اولمشدر . « کتله » نك فکری دایما صریح صورتله تمیز ایتک قولای ده کلددر ، چونکه فکرییه اکثریا باشقه برطرز بیان و بریر و تعمیق ایلدیرسه دایما تمامیه عینی فکر تعقیب ایلدیش ده کلددر . و برده اولنک متعدد یازیرلی میاینده کندی فکریلی آراقمه الک مساعد اولانی انتخاب ایتیلدر . اوحالده « کتله » نك بوراده نظردفته آلتی ایستهدیکمز مقصد اعتباریه اله آلاچغمز یازیلی (علوم حکمیه و سیاسیه تطبیق ایدلن احتمالات نظریه سییه دایر مکتوبلر) عنوانی اثری اولمیلدر ؛ « کتله » بونی یازیدی وقت مزیت و استعدادینک بوتون قوتلری حائر برچاغده ایدی . بو اثریه ۱۸۳۷ ده باشلادینی وقت ۴۱ یاشینده ایدی ؛ برده بو (احتمالات نظریه سی مکتوبلری) ایستاتستیک حقینده کی تلقیرک منظم بر دیزینیی محتوبدر . « کتله » بو اثریه احتمالات نظریه سی اوزرینه بر کتاب تدوین ایلدیکنی ادعا ایتهمش ، یالکیز بعض مؤلفلرک اکثریته دوشدکری یالکشلقاری اشارت و نظریه سی ایضاحه خدمت ایددر کوردیکی بعض فکرل درمیان ایشدر .

« کتله » یه کوره احصائیاتک موضوعی دولتر ، یعنی بر بر و بر حکومت صاحی اولان انسانلر جمعیتی در . بوراده مقصود اولان شی ، نک باشنده نظردفته آلتیاجق بر جمعیت سیاسیه کلددر ، مدنی اولان جمعیت در ؛ چونکه

اولاحقیدی ، ونه کیم اولدی . علم اقتصاد ، (آدام سمیت) ک اثریه [ثروت ملل] ، ۱۷۷۶ ده مستقلجه بر علم اولارق اساسلاندی . فلسفه ، طبیعت و دولت حقارلنده کی وقوف و معلوماتی توسیع ایتدی ؛ دارالفنون تدریس اینده اداری علملر کندیلرینه مخصوص بریر ایدیندیلر ، جوغرافیا ، اقام ، احوال جویه ، علم ارض و آئووغرافیا نقاط نظریندن شرائط طبیعییه تدقیق طریقله حقیق موقعی بولدی . مادی علم ، اساس اولق اوزره ریاضیاتی قبول ایددرک ایستاتستیکه آنجق مساعی عنصرلری آلمدن باشقه احوالده مراجعت ایتهدی . خلاصه ، اسکی توصیفی ایستاتستیک ، اولجه اوزرینده دولاشدیی ساحلرک اکثریندن محروم حالده یاشایورکن ارقام ایستاتستیک هنوز علمی بر تعلیمه زمین تشکیل ایتیکه مساعد حال انکشافه داخل اولاماشدی . کویا ایستاتستیک علمی انکشافی تماماً توقف ایتش و هنوز یکی دوغان ماهیت علمییه عدمه قاریشمق اوزره ایدی . بو صبراده « کتله » ظهور ایتدی :

« لامبر - آدولف - ژاق - کتله » ۱۷۹۶ ده (غالد) شهرینده دوغمش و ۱۸۷۴ ده (بروکسل) ده تولمشدر . (بروکسل) رصدخانه قرالیسی مدیری ، باحیقا آقاده میسی کاتب دائمیسی و باحیقا احصائیاتی مرکز قومیسونی رئیس اولان بوزانک فعالیت علمییه سی اوقادار جوق ایدی که هسبی آکلاشمق ایچون قوجا بر جلد یازمق ایستر . بوراده ایستاتستیک فینک خصوصی وانجه تدقیقلر ایستین تاریخی تعمیق ایتهدرک بوراده « کتله » نک یالکیز اثرینی خلاصه ایله اکثفا ایدد جکیز واونک اجتہایات نظریاتی مفهوما لرینه کیریمه جکیز .

« کتله » ایلک مساعی اینده ، زمانینک ایستاتستیک حقینده کی افکار و مطالعاتیندن یک فرقلی بر فکر حاصل ایتهمش کورونور . مساعی اینک ایکنجی قسینده - که « فلنک ملکیتی حقینده احصائی تحریات » عنوانیه ۱۸۲۸ ده نشر ایدیلن بر اثرینی احتوا ایددر - کتله ، شوسوزلری سولمشدر :

انسی بر مخلوق اولان انسان ، « دولت » ك اصل و اساس عنصریدر .

ایستانتیق یاقق دیمك ، بردولتی انكشاف دورلرینك برنده ، ایجاب ایتمدیی وقت ، اونك تشکیلاتینی بوتون محیطاتیله طامیق ایچون ، نظر تدقیق و مطالعه دن کچیمك دیمكدر .

ایستانتیقك موضوعی ده شوصورتله تعریف ایدیلشدور . « بر دولت ایله آنجق اونك معین بر دوری ایچون اشتغال ایدر ؛ و آنجق او دولتك حیاتیله ارتباطی اولان عنصرلری برلشدیرر ، اولرلی قابل مقایسه حاله افراغ ایدرلك زده اظهار و اخبار ایدمیهلر چکی وقایع ایله اك فائده بخش صورتده تالیفه چالشیر .

دولتك حیاتیله ارتباطی اولان عنصرلر نه کی شیاردر ؟ مثلا « غوتنیکن » ، اقتصادی عنصرلره ایکنجی درجه ده اهمیت ویرمش ، فقط سیاسی عنصرلره اهمیت عظیمه عطف ایتشدی .

« کتله » دولت حیاتیله اك واسع بر نظرله باقار . اونجه بر دولتك عمومی ایستانتیقی اساس اعتباریله شوبش قسمی احتوا ایدر : ۱ — اهالی ؛ ۲ — اراضی ؛ ۳ — احوال سیاسی ؛ ۴ — زراعی ، صناعی ، تجاری احوال ؛ ۵ — معنوی ، اخلاقی ، دینی اموال .

« کتله » دركه : ایستانتیقك باشلیجه عنصری اهالیدر : اوتکی عنصرلری سوروکلرین کوتورده اودر ؛ اوالده هرشیدن اول اهالی واونك رفاهی ، احتیاجاتی کلیر . ایستانتیقك حقیقی موضوعی انسادر . بویه اولنجه ، اراضینی یاخود زراعتی تدقیق ایدر دکن طوبراغت ترکیبئی دهكل ، آنجق انسانك — كرك عیناً استهلاك كرك تجارت و صنعتله انتفاع اولسون — قوللانماسینه یازایاجق اولان اشیا نظر دفته آلتیر .

حوالك تدقیقده کی مقصد انسانه نافع یاخود مضر اولملاری حیثیله در .

او حالده بو نقطه نظر اساس اتخاذ اولوناچقدور . زیرا بعض ایستانتیقچیلر ك جوغرافیا ، حكمت طبیعه ،

علم معادن ، علم نباتات ، علم احوال جویه ... الخ کی احصائیانه یابانچی اولان علملری قاریشدرمق تهلكه سی رفع ایدیش اولور .

مذكور عنصرلری رقلرله یاخود ادبی توصیفاتهلی ، ناصل عرض ایدمیهلملی ؟ ایشته ، خاطر مزده قالدیفنه کوره ، سیاسی حسابچیلرله « غوتنیکن » مکتبی آراسینده کی اساس مابیت بو نقطه ده ایدی .

« کتله » بوراده مختلط بر فلسفه ایله کورونور و بوراده ایستانتیقك لزومینی بالاخره حاصل اولاجق انكشاف و تكاملیه مشاهده ایدر . بعض مؤلفلر ك ایستانتیقی تدقیق و مطالعه به بدل عكسی طرفه دوشورك اونی تحدیده ، ویاكیز ساده جه رقلردن عبارت لوحلر تنظیم ایدر ك عددلرله تعریفی قابل اولامایاجق بر طاقم استدلال و معلوماك وجودینی دوشونه ممهك دوچار اولدقلرینی سویلر .

مثلا حالت سیاسیك تشریحی اساساً بر ملكیتك احصائیاتیله تعاق ایتمكه برابر بونك یالكیز رقلرله ایضاحی ممكن اولاماز . بوكا اخلاقی و معنوی بر جوق معلوماكده انضامی لازمدر . بر زمانلر بر رده كچمش اولان بر حادنه حقینده کی قیدن بدض كره بر جوق رقم لوحلرینك افاده ایدمیهلر چکی بر مسأله اخلاقیه مطلع اولونور .

احصائیاتك تاریخ و سیاسیات ایله اختلاملی یوقیدر ؟ « کتله » بوكا خایر جوانی وریور . مختلف اشیا وحادثانده کی صیرا نظامی نه ایسه ایستانتیقك تاریخه نسبی اودر ، استراحتك بر حرکت نتیجه سی اولدیی ایستانتیقده حركانك سكون حالینده کی نظامیدر . بوراده « شلموزر » ك : « تاریخ ، حرکت حالینده کی بر ایستانتیقدر ، ایستانتیقده سكون حالینده کی بر تاریخدر . » سوزینی تحظر ایتمك قابل دهكدر . « کتله » بوكا شونی علاوایدور : « داهام عمومی اولارق ایستانتیق ماضی تاریخه و مستقبل سیاسته بیرا قارق حال حاضرله مشغول اولور . »

واسلافلنك هر هانكي برينككندن داها علميدر .

«كته» ، سياسي رياضيون ايله « آشنوال » مذهبيلرنك كوروش طرزلريني آهنگدار برصورتده تاليف ايتمكه احصائيات علمينه بك بويوك برخدمتده بولونمشدر . مشارايله رقلر ومقدارلره عائد تحريات ايله مختلف ومتعدد عنصر لراستحصالي ايجون اوارقومي كافي درجه ده متكامل حاله كيتيرمكه واصل اولمش ؛ تحرياتي يوكسه لتمكندن ، فني اساسلريني اصلاحدن واصله موافق همده اعتالي برطرز تنقيد توصيه ايتمكندن فارغ اولمامشدر . بوتون معايينه وتفحصلرينده دائما عقل سالمك ياردمينه مظهريني واردر . رقلري قوللانمقله برابر هيچ بروقت اونلرك محكومى اولمامش ودائما منطقي تحليلك بوتون منبعلرينه مراجعتده قصور ايتمه مشدر . خلاصه بوذات ، داغنيق برطاقم مواد وعناصره بروجود جسماني ويرمش ، دوقوندي بوتون ماددرلي اصلاح واكل ايددرك شيمدكي يكي احصائيات تاسيس ايتمشدر .

«كته» ديركه : ايتانستيتك موضوعي « دولت » در . يعني جمعيت مدينه يي تركيب ايدون انسانلردر . ايتانستيتك زمين وساحه يي ايشته بودر . فقط «كته» عيني زمانده بو احصائيات قواعديني احوال جويه يه ، علم هيته ، نيانته ده تطبيق ايتمكه برابر احصائياتيني اوكا بابانجي اولان علملردن كال دقت واعتنا ايله آييرير . اوخلده ، ايتانستيتك علميله ايتانستيتك اصول وقواعدي آراسينده كي فرقه صورت قطعيده هنوز برشكل ويريته ديگيني قبول ايددر .

«كته» نك تاثيراتي اوچ مهم ساحه ده تظاهر ايددر : ۱ - نفوس احصائياتينده ؛ ۲ - اخلاقيات ايتانستيتيقينده ؛ ۳ - فني ترقيانده ؛ ۴ - سهو وخطا قانون طبعي عيسينك بشريت خاصلرينه تطبيقينده .

«كته» بو زمين علميده تامماً يكي رشي ايجاد ايتش اولمامقله برابر بامباشقه بر شخصيت اولارق كوزوكور ، چونكه آكلانيس طرزي داها يوكسه ك ، داها آجيق ،

اوج آي ظرفنده نه وله نلر

۱۹۲۷ سنه يي تموزينك برنجي كونندن ايلول نهايته قدر اوج آي ظرفنده استانبول بلديه دائره لرنده قانون مدينه يه توفيقاً عقدلري اجرا قلنانلرك مقداريني آت يه درج ايدويوروز . بو مدت ظرفنده نه وله نلرك عددي (۱۰۸۵) در . جدوله نظرآ استانبوله تموز اينده ۲۹۷ ، آغستوسده ۳۴۴ ، ايلولده ۴۴۴ كشي نه ولنلرلدر . اوج آي ظرفنده نه وله نلرك مذهب اوزرينه مقداري آشاعنده كوسترامشدر :

قادين			اركان		
باكره	طول	يكون	اركن	طول	يكون
مسلمان ۵۸۶	۱۸۰	۷۶۶	مسلمان ۶۲۲	۱۶۱	۷۸۳
ارمني ۷۶	۶	۸۲	ارمني ۷۶	۵	۸۱
روم ۸۹	۶	۹۵	روم ۵۵	۲	۵۷
يهودي ۷۸	۳	۸۱	يهودي ۷۰	۴	۷۴
اجنبي ۵۵	۶	۶۱	اجنبي ۸۲	۸	۹۰
۸۸۴	۲۰۱	۱۰۸۵	۹۰۵	۱۸۰	۱۰۸۵